

is dat ik mooi vind; ik voor mij vind dit boek als kunstwerk van geringe waarde. Maar ik ontken dat het zou liggen aan het „pathologische” van het „geval”, ik ontken in het algemeen, dat aan de schoonheid eenige grens zou gesteld zijn, m. a. w. dat eenigerlei aesthetische theorie overal en ten allen tijde steekhoudend blijken kan. Volgens mij is het met „Een coquette Vrouw” gesteld als met Heleen: een grooter schrijver dan Carry van Bruggen had er zeker iets moois en zelfs groots van kunnen maken. Dat mevrouw Van Bruggen dit niet vermocht, is natuurlijk alleen te constateeren of te beweren, nooit geheel te verklaren. Men kan zeggen: het komt doordat zij niet genoeg boven haar onderwerp stond, omdat zij haar geval te hartstochtelijk meeleeft. Zeer mogelijk, maar is deze verklaring voldoende? Het is nimmer te bewijzen. Laten wij het toch altijd onthouden: de schoonheid is niet van de dingen zelf (ook niet van de geestelijke „dingen”), maar van de beschouwende ziel. En als wij over boeken denken, laten wij dan tevens altijd indachtig zijn: ook een boek heeft een ziel, een geestelijke essentie, die er het eigenlijke van uitmaakt. Wat doet het er in laatste instantie toe, of een schrijver de naturalistische of eenige andere methode heeft aangewend of richting gevolgd, het eenige waar het op aankomt is, objectief gezien: of hij, die schrijft, er in geslaagd is zijn persoonlijkheid, zijn immaterieele eigenheid, zuiver en rein in zijn boek tot uiting te brengen — dat beteekent: of hij talent heeft — en subjectief: of die persoonlijkheid, met de mijne in aanraking gekomen, daarin een ontroering te weeg brengen kan, die mij aandoet als hoog genot — dat beteekent, voor mij, of hij schoonheid kan produceeren.

Helderder en vaster kon ik het op 't oogenblik niet zeggen. Dat aan mijn z.g. uitspraak, evenals aan die van alle andere critici, dus nooit eenige andere beteekenis

moet worden gehecht, dan toekomt aan de meening van iemand die zijn leven aan de litteratuur wijdt en met de litteratuur doorbrengt, zal er in elk geval wel duidelijk uit zijn. Nu ik dit dan nog eens stevig voorop gesteld heb, ga ik zeggen wat ik op Carry van Bruggen's laatste boek heb aan te merken, en wat ik er in te prijzen acht.

Dit boek is mij, ondanks veel waardeering, van het begin tot het einde, min of meer hinderlijk geweest. Ik kan den toon niet uitstaan. Het is diezelfde toon van Heleen, in mijn bespreking van dat boek al gequalificeerd als toon van klacht en zelfverdediging. En ik houd niet van openlijke klacht, noch van openlijke zelfverdediging. Een mensch moest er te trotsch voor zijn; het hindert mij als iemand zich in het openbaar, dus aan allen, bloot en prijs geeft, zijn naakt- en zwakheden toont. Wilt gij over u zelve schrijven, goed, maar doe het dan als wijst ge ons op een stuk heimzinnige natuur, dat gij, evenmin als wij, begrijpen kunt, maar dat gij, om zichzelf, in zekeren zin liefhebt en bewondert, nl. zooals ge de heele natuur bewondert en liefhebt. Laat er altijd verwondering zijn in uw stem en altijd eerbied, maar nooit schoolmeesterig zoogenaamd „inzicht” en vooral nooit wekelijke zelfverteedering. Ik weet wel, dat het moeilijk is, maar ik eisch het toch. Uw zoogenaamd „inzicht” vind ik belachelijk en van uw zelfverteedering word ik wee.

Van deze „coquette vrouw” wordt ons in deze beide deelen ontzaglijk veel „slechts” verteld, haar gebreken en tekortkomingen, haar zwakheden (die soms bijna laagheden zijn) worden ons tot eentonig wordens toe onder het oog gebracht, doch de schrijfster, die zich door haar hartstochtelijken betoogstijl geheel met haar heldin vereenzelvigd heeft, schijnt ons altijd weer te vragen of wij haar toch niet heel bijzonder en.. bewonderenswaardig vinden. Zij heeft, ondanks alles, niet alleen de wijsheid, maar ook de